

[Borgbjerg.]

kunster at afsvække deres Betydning. Vi fra vor Side betragter denne Parisertraktat eller Kellogg-Traktaten, som den kaldes populært, som det, den er — naturligvis ikke som mere, end den er. Den betyder ikke den reelle Gennemførelse af Afrustning i alle de Lande, der slutter sig til den — det er en Selvfølge; den er en *Principerklæring*, den er en højtidelig Erklæring om, at Krig er fordømmelig, at Krig er forbrøderisk, at Krig er umoralsk eller ukristelig, eller hvad man nu vil kalde det — at Krig overhovedet ikke bør finde Sted. Men se, det er jo noget ganske andet end det, vi var vant til at høre endnu for ikke mange Aar siden, endnu op til Verdenskrigen og under den fra store Mænd, fra store Aander i de fleste Lande og i hvert Fald i de store Lande, og det blev ogsaa saa smaat efterplapret herhjemme, f. Eks. den tyske General Moltkes Udtalelse om, at Krigen var et Led i den evige Verdensorden, at Krigen var sædelig, moralsk, ja Sædelighedens Toppunkt, at det kun var under Krigen, at de ædleste, største sædelige og etiske Egenskaber i Menneskene og Menneskeheden kunde udfolde sig — den gamle tyske, moralske Lovprisning af Krigen, der netop bragte de bedste menneskelige Egenskaber for Dagen. Det er noget helt andet her, det er en fuldkommen Fordømmelse af hele denne gamle Verdensorden, af dette gamle Verdensordens-System og af den Moral eller Religion eller religiøst farvede Moral, der er knyttet dertil. Deri ser jeg dens Betydning, dens verdenshistoriske Betydning. Det er en Principerklæring, men Principerne har ofte i Historien haft den allerstørste Betydning. Med Principerklæringen er Principet naturligvis ikke ført ud i Livet, men den eneste naturlige Konsekvens af Principerklæringen er selvfølgelig, at alle de, der er med i Principerklæringen, ogsaa forpligter sig til og er ivrige efter at føre disse Principer ud i Livet.

Jeg vil sammenligne denne Kellogg-Traktat — til en vis Grad i hvert Fald, under visse Synspunkter — med Menneskerettighedernes Erklæring af 1789. Med denne verdenshistoriske Principerklæring blev naturligvis ikke alle Enkeltheder deri ført ud i Livet, de blev ikke gjort fra Teori til Praksis med det samme, men det blev det kommende Aarhundredes Opgave, Forpligtelse og Kald at føre disse Ideer i Menneskerettighedernes Erklæring ud i Livet, og det skete. Menneskerettighedernes Erklæring fra 1789 blev i Løbet af det kommende Aarhundrede gennemført i et og alt. Det

var det 19de Aarhundredes Historie at gennemføre i alle civiliserede Lande Menneskerettighedernes Principerklæring fra 1789. Der var Skeptikere, der var blaserte, der var indædt reaktionære, der var Folk, som teoretisk godkendte disse Principer, men ikke bestilte andet i deres Liv, det private eller offentlige, end at gaa omkring og trække paa Skuldrene og ryste paa Hovedet og sige: Utopi, Idealer, Idealisme, der aldrig kan virkeliggøres i den praktiske Verden. De bestilte ikke andet, deres Partier, deres Presse var kun optaget deraf. De kunde hemme Arbejdet paa at føre disse Principer ud i Livet, men de kunde ikke standse det, og Arbejdet blev gjort, Pligten blev fuldbyrdet, Kaldet blev fuldendt. Og det kommende Aarhundrede saa disse Principer ført ud i Livet helt igennem. Nu er vi kommet til, at andre Principer skal føres ud i Livet, nu er det Afsnit af Historien forbi, nu er Liberalismens Tid forbi, nu er det Socialismen, der forestaar, og som det gik med Liberalismen, vil det, der nu er Tidens Tarv og Tidens Krav, saa vidt jeg skønner, i det kommende Aarhundrede blive ført ud i Livet. Hvert Tidsafsnit, hver Epoke, hver Slægt har sin Mission. Der er i Folkeforbundet, der er ved Møderne i Genève, der er i Pressen talt saa meget om, at Afrustningen, den virkelige militære Afrustning i alle Lande bør foregaa af, bør forberedes ved en moralsk Afrustning. Ofte misbruges denne Tankegang til at hindre og hemme og dæmme op for og tilbageholde Arbejdet for den virkelige Afrustning, ofte er det kun et Paaskud, man benytter, men selvfølgelig er der noget deri, selvfølgelig maa Principerne være anerkendt, før man fører dem ud i Livet, selvfølgelig maa en ny Idé have slaet Rod i Folkene, før de for Alvor kan begynde at praktisere denne Idé.

Det, der her foreligger gennem Kellogg-Traktaten, har efter min Mening, efter vor Mening, netop sin Betydning derigennem, at det er en moralsk Afrustning, men dermed er Arbejdet jo ikke fuldendt, dermed begynder det først. Efter at vi altsaa gennem denne Kellogg-Traktat har slaet fast, at nu er den moralske Afrustning fuldbyrdet, nu er Folkene og Staterne enige om, at Krig er fordømmelig, er en Forbrydelse, ja, saa begynder for Alvor Arbejdet med at føre disse Principer ud i Livet, for at gøre denne Teori, denne *ny* Teori til Praksis.

Det gjorde mig for saa vidt ondt, at Venstres Ordfører (Vanggaard) her, der jo talte ganske kort og ikke kom stærkt ind